כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וישב ■ י"ח כסלו ה'תשע"ח ■ 06.12.2017 ■ גליון מס' 456

תפוצה לכל קהילות ישראל

"תודה רבה לך על המצווה"

הרב ישראל שכטר מטורונטו שבקנדה ריגש את המוני השלוחים של חב"ד ואת תומכיהם במעמד הבאנקעט המרכזי בכינוס העולמי של שלוחי הרבי מליובאוויטש שהתקיים בימים אלה בניו יורק. וזאת סיפר:

לא מכבר הלך לעולמו אחד מגדולי התורה הידועים, רבי משה שפירא זצ"ל. בקרב תלמידיו הרבים של הרב שפירא יש יהודי יקר ושמו יוסי. יוסי עבר תקופה קשה מאוד בחייו. מעמדו האישי, הבריאות שלו, העסקים שלו - הכול קרס. ועם כל זה, הוא המשיך להיות מלא אמונה וביטחון. ואת זה אף אחד לא היה יכול לקחת ממנו. בחג הפורים אשתקד, הפורים האחרון בחייו של הרב שפירא, נאסף בביתו קהל גדול. היו שם רבנים, עסקנים ותלמידים. וגם יוסי היה שם. בשלב מסוים פנה הרב שפירא אל יוסי, שהיה בירכתי החדר, ואמר לו בקול רך:

בקרוב נזכה לביאת המשיח. כשהמשיח יופיע בירושלים, יהודים מכל העולם ירוצו לקבל את פניו. התור לגשת למשיח יהיה ארוך מאוד ויימשך קילומטרים. תחילה ייגשו הרבנים החשובים והעסקנים הנכבדים. כל אחד מהם ייתן למשיח 'שלום עליכם' ויספר על גדולתו ועל ההישגים שלו. סוף סוף יגיע גם תורך, יוסי. כשאתה תעמוד לפני משיח ותיתן לו 'שלום עליכם', משיח ישאל אותך - ומה אתה עושה? ואתה תענה לו בגאון ובביטחון: אני זה שהבאתי אותך לכאן!

בעקבות החזון של הרבי, יותר מארבעת אלפים שלוחים נטלו על עצמם את המשימה הגדולה להביא את משיח. תשמעו סיפור:

בקיץ האחרון, טרוריסט שנהג בוואן התפרץ לתוך קבוצת מטיילים בברצלונה שבספרד, סמוך למסעדת 'מכבי', המסעדה הכשרה היחידה בעיר. בהוראת המשטרה המקומית, כל המוסדות היהודיים בעיר נסגרו מייד וגם המסעדה נעלה את הדלתות.

באותו יום, במהלך פגישה בטורונטו, אני מקבל הודעה מאחי בניו יורק. הוא מספר לי שחבר שלו ואשתו מטיילים עכשיו בברצלונה. הם שומרי כשרות ותכננו לאכול הערב במסעדת 'מכבי'. אין להם דרך להשיג אוכל כשר במקום אחר. וזה עוד לא הכול. בגלל מצבו הבריאותי, האיש, החבר של אחי, זקוק לאוכל דיאטטי. וזה עוד לא הכול. בגלל מצבו הרפואי, הוא נאלץ להתאשפז במרכז רפואי מקומי. מה עושים?

מייד שלחתי הודעה לשליח חב"ד בברצלונה, הרב דוד ליברזון. לרגע לא חשבתי שהוא עצמו יתעסק בנושא. אחרי הכול, יש לו דברים דחופים הרבה יותר לטפל בהם ביום של פיגוע טרור קשה שגבה הרוגים ופצועים. רק חשבתי שאולי הוא יוכל להפנות אותי למישהו בקהילה שיכול לעזור.

בתוך שניות קיבלתי מהרב ליברזון הודעה חוזרת ובה הוא שאל לשמו של החבר של אחי, מהו מספר הטלפון שלו והיכן בדיוק הוא מאושפז. העברתי את הפרטים ואחרי חמש דקות הגיעה הודעה נוספת מהרב ליברזון: דיברתי איתו. האוכל בדרך אליו. תודה רבה לך על המצווה.

בכיתי מהתרגשות. לא רק שהשליח עזב את כל עיסוקיו הבוערים ועזר ליהודי שמעולם לא ראה וכנראה גם לעולם לא יראה, אלא הוא כותב לי תודה על שזיכיתי אותו במצווה!

רבותיי, ככל שהסיפור הזה נפלא, התלבטתי הרבה אם לספר אותו כאן היום, כי עם ההערכה הרבה ועם הכרת הטוב לרב ליברזון, הרי ברור שכל אחד מהשלוחים, בכל פינה בעולם, היה עושה בדיוק אותו הדבר. באותה התלהבות, באותה שמחה ובאותה דבקות במטרה.

ואם כן, האם מתוך סיפורים רבים שחוויתי עם שלוחי חב"ד, זה הסיפור שכדאי לספר?

והתשובה היא: כן, בהחלט. כי מאחר שסיפור כזה ודומים לו מתרחשים אצל השלוחים בכל העולם

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

הגזירה אמת והחריצות שקר
מספרים על אשה תמימה אחת שהייתה מקשיבה כל שבת מעזרת הנשים לקריאת התורה, וכל שנה כשהגיעו בקריאת התורה...
המשך בעמי 2

קפץ עליו רוגזו של יוסף
בפרשתנו כתוב, וישב יעקב וגו'. (בראשית ל"ז, א') ופרש"י (בפסוק ב', בד"ה אלה) וז"ל: ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף וכו'. עכ"ל...
המשך בעמי 3

שוויית חורף
מכיוון שהנרות דולקים בזמן הראוי הם מקיימים את המצווה אף על פי שאף אחד לא יראה את הנרות?
המשך בעמי 3

סיפור לשבת
סעודת מלווה מלכה באוהלי צדיקים
משמעות מיוחדת הייתה לסעודת מלוה מלכה בתנועת החסידות, וההולכים בדרך החסידות היו מסובים בצוותא...
המשך בעמי 5

שביבים
■ תוספת שבת
■ ברכת "שהחיינו" בלידת בת
■ צמאה לך נפשי
■ המהרש"א שב לחיים
המשך בעמי 6

לעיתים קרובות, אנשים כבר מצפים לתגובות כאלה מהשלוחים. רואים את זה כמובן מאליו. והרי האמת היא שזה בכלל לא מובן מאליו. ובכל זאת זה בדיוק מה שהשלוחים, כל השלוחים, עושים יום-יום.

ה' יברך את כל שלוחי חב"ד ותומכיהם בשפע של ברכות. וייתן ה' שבקרוב נעמוד כולנו יחד, כתף אל כתף, בקבלת פני המשיח ונהיה עדים לרגע שבו יאמרו השלוחים למשיח בגאון ובביטחון: אנחנו אלה שהבאנו אותך לכאן!

[ותודה לשבועון "כפר חב"ד]

הגזירה אמת והחריצות שקר

/ הרב יעקב הלוי פילבר

מספרים על אשה תמימה אחת שהייתה מקשיבה כל שבת מעזרת הנשים לקריאת התורה, וכל שנה כשהגיעו בקריאת התורה לפרשת השלכת יוסף אל הבור ומכירתו, היתה פורצת בבכי, וכך נהגה מדי שנה בשנה, עד ששנה אחת כשהגיעו שוב לפרשת יוסף ואחיו, ושוב פעם שמעה שיוסף הולך אל אחיו, לא פרצה האשה בבכי אלא אמרה: מגיע לו! אחרי כל כך הרבה פעמים אין יוסף לומד את הלקח, אלא הולך שוב אל אחיו, אם כך הרי מגיע לו! כאותה אשה תמימה המאשימה את יוסף בהליכתו אל אחיו, חושבים רבים וטובים מאתנו עד ימינו, כאילו אנו בני האדם בלבד הם קובעים את מהלכי חיינו, ועל כן לדעתם רק מפני שיעקב ביקש מיוסף ללכת אל אחיו, ורק מפני הסכמתו של יוסף ללכת, ירדו אבותינו למצרים. כבר רש"י בפירושו לתורה רומז לנו שהליכתו של יוסף לאחיו היתה בעיקר פרי החלטתה של ההשגחה העליונה, כמו שכתב: "וישלחהו מעמק חברון - מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור מחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים: 'כי גר יהיה זרעך'". ואכן אם אנו בוחנים את המהלך של יעקב ויוסף, הרי השפיות האנושית היתה צריכה לשלול את כל המהלך הזה. הן מצד יעקב שידע שאחיו שונאים אותו ומקנאים בו ככתוב: "ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר", כמו שפירש רס"ג: "שמר בזיכרונו את דבריו". ובגלל השנאה הזו היה צריך יעקב להימנע מלשלוח את יוסף אל שונאי נפשו. וגם מצד יוסף שידע ששנאתם אליו הגיעה עד כדי שאינם יכולים דברו לשלום, גם הוא היה צריך לסרב מללכת אל אחיו, ואפילו אם מפני מצות כיבוד אב אינו יכול לסרב לבקשת אביו, הרי לפחות מרגע שלא מצא אותם בשכם, שכבר מילא את שליחותו, היה יכול לשוב על עקביו ולומר לאביו שביקש ולא מצא, אבל יוסף מתעקש למצוא אותם, וכשהאיש המוצא אותו תועה בשדות שכם שואל אותו מה תבקש? הוא אומר לו: "את אחי אנכי מבקש אגידה נא לי איפה הם רועים", ורק דבקותו במטרה הביאה אותו לבסוף אל אחיו בדותן. כך כתב גם הרמב"ן: "כי סיבות רבות באו אליו שהיה ראוי לחזור לו, אבל הכל סבל לכבוד אביו, ולהודיענו עוד כי הגזרה אמת והחריצות שקר, כי זימן לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו להביאו בידם . . . להודיענו כי עצת ה' היא תקום". גם האחים למרות שהחליטו לחסל את יוסף, השתדלותם נגד עצת ה' לא הצליחה, ההשגחה העליונה היא המנהלת אותם, והם נעים ממחשבתם הראשונה להורגו, אל השלכתו אל הבור, ומשם לבסוף למכור אותו לישמעאלים, מה שהביא לבסוף את יוסף למצרים. את המהלך הזה המשילו חז"ל במדרש (ב"ר פ' פ"ו): "לפרה שהיו מושכין אותה למקולין (בית מטבחיים) ולא היתה נמשכת - מה עשו לה? משכו את בנה לפניה והייתה מהלכת אחריו על כורחה. כך ראוי היה יעקב לירד למצרים בשלשלאות (של ברזל), אמר הקב"ה: בני בכורי ואני מורידו בביזיון, אתמה?! אלא הריני מושך את בנו לפניו והוא יורד אחריו על כורחו". ובמדרש תהלים (מזמור קח) הוסיפו: "כך קודם שבא יעקב למצרים כמה מנגנאות (תחבולות) נעשו, שיעשו אחי יוסף כל אותן הדברים כדי שירד יוסף למצרים, ואחרי כן ירד יעקב אחריו למצרים".

קביעתו של הרמב"ן: ש"הגזרה אמת והחריצות שקר" אינה אמורה בעיקרה בתחום הפרט, כי שם אנו אומרים: "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", ולבחירתו החופשית של האדם יש כר נרחב לפעילות. אלא היא נאמרה בעיקר בהקשר לאירועים הקשורים לכלל ישראל, ובמיוחד למהלך ההיסטורי של עם ישראל. אך גם בתחום הכלל לא כל השתדלות היא שקר, אדרבא חז"ל אמרו לנו: "עתידה בת קול להיות מפוצצת בראש ההרים ואומרת כל מי שפעל עם א־ל יבוא ויטול שכרו" (ויק"ר פכ"ז). אלא הכוונה היא לכל השתדלות המנסה למנוע או להפריע לעצת ה' אשר דבר טוב על ישראל, השתדלות זו היא שקר, ככתוב: "רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום". אלא אדרבא עלינו להיות שותפים לסייע לקב"ה להגשים את גזרתו. ועל כך כתב הראי"ה קוק: "סבורים אנחנו שבחכמתנו ובפקחות הפקחים שבנו באנו עד הלום (כוונתו לשיבת ציון בתקופתנו) . . . ואנו שוכחים כי לולא יד בעל־מלחמות, זורע־צדקות ומצמיח־ישועות, לא היו כל מפעלותינו פועלות מאומה, שוכחים אנו שהיד הסודית הזאת היא כל המפעל" (מאמרי הראי"ה עמ' 153). ההיסטוריה הישראלית רצופה דוגמאות לאמרתו של הרמב"ן: "שהגזרה אמת והחריצות שקר" כמו שראינו במלחמת ששת הימים, שאנו לא רוצים לכבוש את ירושלים ושולחים שדרים לחוסין מלך ירדן שיסלק ידו מהמלחמה וכל רע לא יאונה לו, אבל הגזירה היתה אחרת. וכן ראינו את הכלל הזה בהסכמי אוסלו, שחלקים בלתי אחראים בעם ניסה להמר בביטחונו וקיומו של העם, להביא אל ביתנו את מבקשי נפשנו, ולבטל את שובו של עם ישראל לארצו, וגם כאן ראינו מה היתה סופה של ההשתדלות השקרית הזו. וכך הדבר ממשיך בכל הניסיונות האחרונים להחזיר אחורה את גלגל הגאולה אמנם אין לנו פוליסת ביטוח לגבי העתיד של המחר, אך לאור התקדימים שלנו בארץ ישראל וגם כאן אנו תקווה כי "הגזרה אמת והחריצות שקר".

קפץ עליו רוגזו של יוסף

/ הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשתנו כתוב, וישב יעקב וגו'. (בראשית ל"ז, א')

ופרש"י (בפסוק ב', בד"ה אלה) וז"ל: ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף וכו'. עכ"ל.

וקשה לי שלכאורה היה צריך לומר "קפץ עליו צער יוסף", או "מכירת יוסף", ומהו הלשון "רוגזו" של יוסף?

והגאון רבי מרדכי חיים שליט"א, מח"ס "פנינים", כתב לי שלשה תירוצים, וז"ל:

א באשד הנחלים (הו"ד בליקוטים על מדרש רבה הוצאת ח. וגשל) ביאר ענין זה של "רוגזו של יוסף", שהיה בא אליו מצד רוגזו שרגז על בניו, כמ"ש ויבא יוסף את דיבתם רעה אל אביהם. או ביאורו מצד רוגז אחיו על יוסף. ע"כ. וע"פ זה מובן למה לא כתב "קפץ עליו צער מיוסף", או "מכירת יוסף", והבן.

ב בספר שלחן מלכים (פרשת וישב עמוד קל"ח) כתב וז"ל: לכאורה היה לו לומר צערו של יוסף, אלא שיש להתבונן מהו גדול כל כך נסיון דיוסף באשת פוטיפר, הלא אמרו חז"ל (סנהדרין י"ט ע"ב) תוקפו של יוסף ענותנותו של בועז, אך באמת גדל מאד נסיונו, כי אחז"ל (ערכין ט"ו ע"ב) כל המספר לשה"ר מגדיל עונות כנגד ג' עבירות ע"ז גילוי עריות ושפ"ד, ומכיון שנכשל יוסף באבק לשה"ר שהביא דיבת האחים רעה אל אביהם, הלא מכשול גורר מכשול להיכשל בגילוי עריות ח"ו, ממילא הוצרך [יותר מזולתו] להתאמץ ולהרגיז יצ"ט על יצה"ר, ועשה זאת על ידי שנראית לו דמות דיוקנו של יעקב אביו, לפי זה מדויק שפיר מ"ש "רוגזו" של יוסף, כלומר מה שהוצרך יוסף להרגיז יצ"ט על יצה"ר להתגבר על הנסיון. עכ"ל.

ג בספר בן לאשרי ברכה משולשת (ח"א פרשת וישב עמוד תקמ"ד) להגאון רבי יצחק הכהן הוברמן זצ"ל, שהיה נקרא בפי כל הרב מרעננה, כתב וז"ל: יש לדקדק מה הפירוש "רוגזו", היה לו לומר "צרתו". ויש לומר על פי דברי המשנה (אבות ד', ט') כל המקיים את התורה מעוני, סופו לקיימה מעושר, ולפי זה יש לומר שחשב יעקב כל אלו הצרות שעברוהו היו נסיון עוני, וכיון שעמד בהם מגיע לו עכשיו לקיימה מעושר. זהו שאמר "וישב יעקב", עשה ישיבה כדי להרביץ בה תורה מעושר. אך ידוע דתורה וקיומה להיות מצווה ועושה, זה שייך רק לישראל, אבל בני נח אינם בגדר זה, אלא כאינו מצווה. וידוע מה שכתב המשנה למלך בספרו הבהיר פרשת דרכים, דמחלוקת יוסף והשבטים היתה בזה שהשבטים סברי שדינם כישראל לכל דבר, ויוסף סבר שעדיין דין בן נח להם, ועל זה נסב כל הרוגז ביניהם, וכיון שיעקב קיבל מאיתו הדיבה, נראה שסבר כיוסף דדינם כבני נח, ואם כן לא שייך אצלו הענין דכל המקיים את התורה מעוני, דהרי אינו מצווה ועושה, ומדייק שפיר "רוגזו של יוסף", והבן. עכ"ל.

ד הגאון רבי אהרן הכהן קוליק שליט"א מח"ס "מראה כהן", כתב לי לתרץ וז"ל: יש לומר דהלשון "רוגזו" נופל בשל היותו הפך המילה "שלוה". ועיין בחידושי מרן רי"ז הלוי עה"ת (פרשת וישב), שכתב, שצערו של יעקב בשל מכירת יוסף היה שונה משאר הצרות שאירעו עם האבות, שהם היו צרות של כלל ישראל, משא"כ מכירת יוסף שהייתה צערו הפרטי, ולא של כלל ישראל, דהרי אביו יצחק ובניו השבטים ידעו שיוסף חי. לפי דבריו יש אם כן משמעות נוספת ב"רוגזו של יוסף", שהיא הפך השלווה המבטאת יותר את צערו הפרטי, משא"כ אם היה כתוב "צער יוסף", או "מכירת יוסף", ישנו היבט גם לצער של יוסף עצמו. עכ"ל.

■

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואל ר' רונן אביקיסר הי"ו מרעננה: רציתי לשאול את הרב אודות זוג שמדליק נרות חנוכה בתוך הבית מאחר ואין להם שום חלון או פתח הפונה למקום שהולכים שם עוברים ושבים, ובערב שבת חנוכה הבעל"ט הם מוזמנים לסעוד את סעודת ליל שבת אצל ידידים, ולכן בכוונתם להדליק נרות חנוכה קודם כניסת השבת כנהוג, ולאחר מכן ללכת אל בית הכנסת לקבלת שבת ותפילת ערבית, ומבית הכנסת ילכו ישר אל בית מארחיהם, וכשישובו לביתם לאחר סעודת ליל שבת, נרות החנוכה כבר יכבו, ונמצא שאף אחד לא יראה את הנרות בזמן ההדלקה, ונשאלת השאלה אם משום כך לא מתקיימת מצוות הדלקת נרות חנוכה במקרה זה, או שמכיוון שהנרות דולקים בזמן הראוי הם מקיימים את המצווה אף על פי שאף אחד לא יראה את הנרות?

תשובה: הנה כדי לענות על שאלה יפה זו יש בתחילה לברר האם הדלקת נרות חנוכה ללא 'פרסום הנס' האם יש בזה מצווה, או העיקר חסר מן הספר, ובמילים אחרות, האם 'פרסום הנס' זה הידור ותוספת חשובה על מצוות ההדלקה, או ש'פרסום הנס' הוא הוא גוף המצווה ומהותה, ואם פרסום הנס אין כאן, מצווה גם כן אין כאן.

ונראה לומר שנחלקו בזה ראשונים ואחרונים, שהנה נחלקו הראשונים האם ניתן לקיים מצוות הדלקת נר חנוכה לאחר שכלתה רגל מן השוק, שיש הנוקטים[א] שלאחר שכלתה רגל מן השוק כבר עבר זמן המצווה ושוב לא ניתן לקיימה, ואילו יש הנוקטים[ב] שאף על פי שלכתחילה צריך לקיים את המצווה בזמנה - בתחילת הלילה - מכל מקום כל הלילה כשר למצווה זו גם לאחר שכבר כלתה הרגל מן השוק.

ובפשטות נראה ביאור מחלוקתם כנ"ל, האם ניתן לקיים את המצווה גם ללא 'פרסום הנס'.

והנה השולחן ערוך פסק[ג] שניתן לקיים את המצווה כל הלילה, אך המגן אברהם[ד] הצריך שיהיו בני הבית נעורים בזמן ההדלקה, אך אם הם ישנים ידליק ללא ברכה, ומבואר שדעתו היא שלולי פרסום הנס לכל הפחות כלפי בני ביתו יש לחוש שלא מתקיימת המצווה, אך המשנה ברורה הביא גם דעה חולקת[ה] הנוקטת שאף על פי שלכתחילה ראוי שבני הבית יהיו נעורים, מכל מקום גם אם הם ישנים, או שאין בני בית כלל והוא גר לבדו, ידליק את הנרות עם ברכה, ומבואר שלדעה זו פרסום הנס אף שהוא הידור חשוב מכל מקום אינו מעכב בקיום המצווה[ו].

ומעתה, בנידון דידן, שמקיים את מצוות ההדלקה ללא שיתקיים בהדלקה זו פרסום הנס, הדבר תלוי במחלוקת הנ"ל, ומכיוון שהשולחן ערוך פסק שניתן לקיים מצווה זו כל הלילה, ועוד שהמשנה ברורה כתב שהנוהג להדליק ולברך גם כשכבר כלתה רגל מן השוק ואין אף אחד מסביבו - אין למחות בידו, ועוד שגם לדעת המגן אברהם יש לומר שכל מה שהצריך שיהיו בני בית נעורים זה רק כשמדליק לאחר זמן ההדלקה - כשכבר כלתה רגל מן השוק - אבל כשמדליק בזמן[ז] גם הוא יודה שיכול להדליק ולברך גם אם אין אף אחד מלבדו שיראה את הנרות[ח], נראה מכל הלין טעמי לומר שיכולים לעשות כן.

אמנם כשדנתי בשאלה זו לפני מורי ורבי הגאון הרב שמואל אליעזר שטרן שליט"א, אמר לי שאין אפשרות כלל לומר שניתן לקיים מצווה זו ללא 'פרסום הנס'[ט], שהרי מבואר בכמה מקומות בחז"ל שיש במצוות נר חנוכה כמה הלכות מיוחדות משום ה'פרסומי ניסא' וכגון מה שמחויב למכור כסותו בשביל לקיים מצווה זו[י], ומעתה האם נאמר שבאופן שמדליק נרות חנוכה ללא פרסום הנס לא יהיה מחויב למכור כסותו? והרי לא מצינו מי מן הפוסקים שאומר זאת[יא], ולכן מוכרחים אנו לומר כהבנה הפשוטה שמהותה של מצווה זו היא פרסום הנס והיא חלק בלתי נפרד מקיום מצוות ההדלקה, ומה שאדם יחיד יכול להדליק לעצמו, זה משום שגם כשמדליק בינו לבין עצמו יש בזה פרסום הנס, וכמו שמצאנו בגמרא[יב] שגם במצוות ד' כוסות בליל הסדר יש בזה מושג של פרסום הנס על אף שלא חייב לשתות את הכוסות בפני עוברים ושבים או בני בית, ומה שהמגן אברהם הצריך שיהיו בני בית נעורים סביבו בזמן ההדלקה ואחרת לא יברך, יש לומר באחת משתי דרכים, או שדעת המגן אברהם לחלק בין מקרה שמדליק בזמן ההדלקה שאז יכול להדליק ולברך גם אם הוא יחיד הגר לבדו במקום שאין עוברים ושבים, לבין מקרה שמדליק לאחר זמן ההדלקה שאז אכן צריך שיהיו אנשים נוספים מלבדו שיראו את הנרות, או שנאמר שבאופן שיש לאדם בני בית צריך הוא אכן שיהיו סביבו בעת ההדלקה, אבל מי שאין לו בני בית יכול להדליק ולברך גם לדעת המגן אברהם עכת"ד.

ומתוך כך יצא לחדש שני חידושים: א) אדם שהוא סומא וגר לבד בבית ומדליק את נרות החנוכה במקום שאין עוברים ושבים רואים אותם, אינו יכול לקיים מצווה זו ולכל הפחות לא לברך על ההדלקה, מאחר ואין כאן פרסום הנס לא לעוברים ושבים ולא לעצמו ב) מי שלא נמצא בביתו ושולח שליח שיכנס לביתו וידליק עבורו את נרות החנוכה והוא מדליק את הנרות בתוך הבית, ולאחר ההדלקה מיד מסתלק והולך, יש לומר שלא מקיים בכך מצווה מאחר ואין בזה פרסומי ניסא לא לעוברים ושבים וגם לא למקיים המצווה - בעל הבית - שכאמור אינו נמצא בבית, ואף השליח מדליק והולך[יג].

ולפי דבריו יש לומר שהוא הדין בנידוננו, מאחר ואף אחד לא יראה את הנרות בזמן החיוב, ואין פרסומי ניסא לא כלפי חוץ וגם לא כלפי פנים, לא מתקיים בהדלקה זו מצווה כלל והוי ברכות לבטלה.

אמנם, יש לדון, שהרי סוף סוף בזמן הדלקת הנרות עומדים בני הבית סביב הנרות, ואף שלאחר כמה דקות יצאו מביתם לבית הכנסת, מכל מקום בזמן ההדלקה עצמה התקיים פרסום הנס למדליקים עצמם, אלא שיש לומר שזה תלוי בשאלה האם בערב שבת חנוכה כשמדליקים את הנרות קודם כניסת השבת, האם זה נחשב שאנו מדליקים בזמן או קודם הזמן, שאם זה נחשב שאנו מדליקים בזמן אז אכן יש לומר כנ"ל, אבל אם ההסבר הוא שאנו מדליקים קודם הזמן, אם כן, בזמן עצמו - משתשקע החמה - לא יהיה פרסום הנס לאף אחד.

ונראה שבזה נחלקו הפוסקים בדין 'כבתה אין זקוק לה' בהדלקת נרות חנוכה בערב שבת וכבו הנרות קודם כניסת השבת, שהנה הלכה פסוקה היא[יד] שאם הדליק את הנרות בזמן הראוי ובמקום הראוי ועם כמות השמן הראויה, ולאחר כמה דקות כבו הנרות - 'אין זקוק לה' - כלומר, קיים את המצווה ואין זקוק לשוב ולהדליק את הנרות, אולם כשמדובר בערב שבת חנוכה, נחלקו הפוסקים, יש אומרים שגם בערב שבת אין זקוק לה אפילו אם כבו הנרות קודם כניסת השבת[טו], ויש אומרים[טז] שבערב שבת חנוכה הדין הוא שונה, שאם כבו הנרות קודם כניסת השבת, זקוק לה, כלומר, צריך לשוב ולהדליק את הנרות.

ומעתה, לדעת הסוברים שבערב שבת הדין שונה וכבתה זקוק לה, צריך לומר שאנו מדליקים קודם הזמן, ובזמן עצמו אכן אין פרסום הנס כלל, אבל לדעת הסוברים שגם בערב שבת כבתה אין זקוק לה, על כורחך לומר שבערב שבת זמן ההדלקה מוקדם יותר ובשעת ההדלקה אכן היה פרסום הנס בזמן הראוי.

ומאחר שהמשנה ברורה[יז] חשש לדעות הנוקטות שבערב שבת כבתה זקוק לה, הרי שיש לחוש בנידון דידן שאכן אין קיום מצווה בהדלקה זו ויש לדקדק להניח את החנוכייה במקום שיש פרסום הנס לעוברים ושבים, או להשים כמות שמן גדולה שגם בבואם לביתם לאחר סעודת ליל שבת הנרות עדיין ידלקו, או שהגבר יצא לבית הכנסת, אבל האישה תישאר בבית עד לאחר צאת הכוכבים ואז תצא מהבית[יח].

א - רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ד' הלכה ה'.
ב - חידושי הרשב"א למסכת שבת דף כ"א עמוד ב'.
ג - שו"ע או"ח סימן תרע"ב סעיף ב'.
ד - שם ס"ק ו'.
ה - היא דעת החמד משה (מגדולי האחרונים, רב בעיר יאנובה הסמוכה לבריסק) ומובא בשער הציון סימן תרע"ב אות י"ז.
ו - ועיין שו"ת אגרות משה או"ח חלק ד' סימן ק"ה אות ז' שאכן למד שאין הפרסומי ניסא מעכב במצוות הדלקת נרות חנוכה והוציא דבריו מהחמד משה הנ"ל וכתב דדברי המ"א תמוהין עי"ש.
ז - אמנם לקמן יתבאר שכשמדליק בערב שבת קודם 'משתשקע החמה' נח' בזה רבוותא אם הוי הדלקה בזמן או קודם הזמן.
ח - כן כתב בספר 'שבות יצחק' חנוכה, פרק ד' אות ה' בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, וכן לקמן מהגרש"א שטרן שליט"א, וכ"כ בשו"ת שביבי אש חלק ד' סוף סימן ס"ד וסוף סימן ס"ה.
ט - ועיין בשו"ת 'שביבי אש' (לגרש"א שטרן שליט"א) שם בהרחבה בנידון זה.
י - וכן נר חנוכה קודם לקידוש היום משום פרסומי ניסא כדאיתא בגמ' שבת כ"ג עמוד ב'.
יא - ולענ"ד היה נראה לומר כתלמיד הדן לפני רבותיו, שאי משום הא לא אירא, שמכיוון שבדרך כלל יש במצוות הדלקת נר חנוכה משום פרסומי ניסא ממילא נתנו למצווה זו גדרים מחמירים ולא חילקו בין האופנים השונים.
יב - גמ' פסחים דף קי"ב ע"א.
יג - וי"ע מדוע לא מתקיים פרסום הנס בזה שהשליח נמצא ליד הנרות בעת ההדלקה, ואף שזמן מועט לאחר ההדלקה הולך ומסתלק לו, מ"מ לא מצאנו שצריך שיהיה פרסום הנס לאורך כל החצי שעה, וכי אדם הגר לבדו ומדליק בתוך הבית בזמן ההדלקה, צריך להתעכב ליד הנרות חצי שעה? כזאת לא מצאנו, ואולי יש לומר ששאני בעל הבית שעבורו מתקיים עניין פרסום הנס (וכמו ד' כוסות) משליח וי"ע.
יד - סימן תרע"ג סעיף ב'.
טו - כן דעת התרומת הדשן סימן ק"ב, וכן פסק השו"ע שם.

טז - ט"ז סימן תרע"ג ס"ק ט' וכן דעת המהרש"ל.
יז - שם ס"ק כ"ז.
יח - והנה י"ל דאיכא למעבד ס"ס, ספק שמא הלכה כשיטות שזמן ההדלקה הוא כבר מפלג המנחה, ואת"ל שלא, שמא הלכה כמ"ד שאף בערב שבת כבתה אין זקוק לה, אולם לכא' הוי ס"ס משם אחד, ועוד דאינו מתהפך, אך שוב י"ל ס"ס, ספק כבתה אין זקוק לה אף בע"ש, וספק שמא כהבנת האג"מ שפרסומי ניסא אינו מעכב במצווה, אך י"ל שגם האג"מ יודה שהיכא שאף בעל הבית לא רואה את הנרות אין בכך מצווה ועד כאן לא אמר האג"מ שאין הפרסומי ניסא מעכב אלא היכא שאינו ניכר לעוברים ושבים אבל כן ניכר לבעל הבית ודו"ק, ובלא"ה גם אם נעשה ס"ס, כבר כתב המ"ב בהלכות ברכות שספק ברכות להקל הוא גם בכמה ספיקות, ואמנם בהלכות ספירת העומר אנו סומכים על ס"ס לברך, וכבר הקשו כן האחרונים, ותי' שספירת העומר י"א שהוא מדאורייתא, ועוד תירצו שבספירת העומר הספק הוא על המצווה, ובהלכות ברכות הספק הוא על הברכה, ולעניינו הספיקות הם על המצווה, אבל לכו"ע נר חנוכה אינו אלא מדרבנן וא"כ זה תלוי בב' התי' הנ"ל (אמנם לגבי נר חנוכה יש לצרף דעת המור וקציעה שלא אומרים סב"ל בברכות ההדלקה) ולכן נראה להלכה למעשה לעשות אחד מהפתרונות הנ"ל.

סיפור לשבת

סעודת מלווה מלכה באוהלי צדיקים

/ בצלאל לנדוי

משמעות מיוחדת הייתה לסעודת מלוה מלכה בתנועת החסידות, וההולכים בדרך החסידות היו מסובים בצוותא, ולאחר הזמירות היו מספרים בשבחי הצדיקים. הבעש"ט מחולל תנועת החסידות, היה מציין את ערכה של סעודה זו באומרו "שהיא מסוגלת להציל את האדם מכפירה", ומסורת בידי חסידים על אדם אחד שיצרו הרע בער בקרבו ומסר את עצמו לכפירה. הלה, שעלול היה להיטמע בין הגויים, חזר בתשובה בזכות היותו רגיל תמיד לקיים סעודת מלווה מלכה. כאשר קרוביו סיפרו לבעש"ט על הסכנה הנשקפת לנפשו של אותו אדם, הורה להאכילו כזית מסעודת מלווה מלכה, וכשהתחיל לטעום מסעודה זו, נשתנתה דעתו לטובה וניצול.

רבי יהושע מקמינקא היה נוהג לספר בסעודות מלוה מלכה את הסיפור על אותו אדם שנצטווה על ידי הבעש"ט ללכת למקום פלוני תחת גשר פלוני, ושם תתמלא בקשתו וימצא אוצרות זהב וכסף. וכשהגיע לשם מצא אדם אחר שאף היא נשלח על ידי הבעש"ט לחפש אוצרות בביתו היא תחת התנור, ושניהם גילו את האוצרות שהובטחו להם. רבי יהושע היה מוסיף כי "מעשה הלז מסוגל לפרנסה. יספרוהו בסעודות מלוה מלכה, ואחר העובדא הזו שלא לספר שום מעשה רק לומר שיר המעלות ולברך ברכת המזון", הרבי ר' אלימלך מליזענסק לא היה נוהג לערוך סעודת מלוה מלכה ברבים. שכן, קדושת השבת הייתה חביבה בעיניו ובקושי עלה בידו להשתחרר הימנה. לפני פטירתו כאשר היה לו גילוי אליהו, הביע לפניו הרבי ר' אלימלך את משאלתו כי יינתן לו להיוועד עם האבות הקדושים ומבוקשו ניתן לו, מחוץ לדוד המלך, נעים זמירות ישראל, שלא נועד אתו, שהרי דעתו של דוד המלך לא הייתה נוחה ממנהגו של הרבי ר' אלימלך, שלא לערוך ברבים סעודת מלוה מלכה. ומסופר כי באחד מערבי השבתות בשעות הצהרים, הגיע לחצרו של הרבי ר' אלימלך נכרי, לבוש בגדי דייג, והביא באמתחתו דגים למכירה. הוא הופנה אל הרבנית לבית המבשלים. אולם, בבואו לשם נמסר לו כי הארוחות לשבת כבר מוכנות ומזומנות לסעודה. הוא חזר לרבי אלימלך, ומשם הופנה שוב לחדר המבשלות, ושוב הוחזר אל הרבי ר' אלימלך וחוזר חלילה. משראה אותו דייג כך, לבש ארשת של קפידה על פניו, פרץ לחדרו של הרבי ר' אלימלך, הטיל את הדגים שבאמתחתו על הארץ, וקרא "יהא לסעודת מלוה דמלכא". משמע הרבי ר' אלימלך את הדברים, הרים את גבותיו ופנה לאותו דייג: "ראה נא, אין לנו כבר כוח להתחיל מחדש בסעודות מלוה דמלכא, אולם בטוח אני כי בנינו אחרינו יקפידו על כך". אותו דייג - מוסיפים חסידים - לא היה אלא דוד המלך, נעים זמירות ישראל, שראה מחובתו להדגיש את החובה לערוך את סעודת מלווה דמלכא, היא סעודת דוד מלכא משיחא, כראוי לו. הרבי ר' אלימלך קיבל על עצמו באותו מעמד "כי יצווה את בניו אחריו להתנהג בכבוד סעודה זו", ומאז ועד עתה נוהגים נכדיו של הרבי ר' אלימלך, וכן הרביים ההולכים בדרכיו, להקפיד על קיום סעודת מלוה דמלכא.

רבי ישראל מרוזין מצא רמז בפסוק "סולם מוצב ארצה". סול"ם ראשי תיבות "ס'עודת ל'ויית מ'לכה" שזכות סעודה זו עומדת לאדם גם כשהוא מונח בקבר.

ורבי חיים מטשערנוביץ בעל "סידורו של שבת" סיפר מעשה ברבי אברהם העשיל מאפטא, שהיה מקפיד לאכול מאכלי בשר בסעודה זו. בשנה אחת, במוצאי שבת חזון, שלח לקרוא לשוחט כדי לשחוט עוף לכבוד סעודת מלוה מלכה והטילו אותו לקערה, כדי להתקינו לסעודה, ועד שנגמר בישולו כמעט והאיר היום. כאשר פתחו את החלונות פרצה צפור אחת והתייצבה על שולחנו של הרב מאפטא. המקורבים עמדו לגרשה, אך הרבי לא נתן להם, באומרו כי בציפור זו נתגלגלה נשמה גדולה שבגלגולה הקודם, לא הייתה נזהרת בסעודה זו, והיא נשלחה לכאן, כדי לבוא על תיקונה, וכן להורות הלכה לרבים בנידון.

המשך בעמוד הבא...

בסעודת מלוה מלכה אומר היה רבי יחזקאל שרגא משינאווא, בנו של בעל "דברי חיים" מצאנז "אתקינו סעודתא" שלוש פעמים, לעומת פעם אחת בשלוש סעודות השבת, שכן סעודה זו מתקנת חכמים שעשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, וכן נכתב ב"תקנות והדרכות" דחבורת שומרי אמונים: "אומרים שלושה פעמים אתקינו סעודתא" - .

באחת משיחותיו קרא כ"ק רבי מנחם מנדל שניאורסון, האדמו"ר מלובאויטש, להגביר חיילים לעריכת סעודות בצוותא למלוה מלכה, והוא הדגיש בדבריו את המשמעות המיוחדת שיש לכך, בסיומו של היום בו שובת האדם ממלאכתו ומפגין את אמונתו בבורא כל עולמים והקב"ה מצדו מבטיח לו "אל תירא עבדי יעקב" וכל מחסוריך אמלא".

ליכוד החסידים בצוותא דבר חשוב ביותר, אולם רבי אייזיק מקאמארנא מצא מחובתו להוסיף אזהרה: "יזהרו החסידים כשיושבין יחד בסעודת מלוה מלכא וכדומה, שאין דבר גדול בעולם כמו סעודת מלוה מלכא, כשיושבין יחד אחים ורעים, שהוא מועיל להרבה עניינים להתקשרות אהבה ולהמשכת פרנסה ולכל טובה שבעולם, ובלבד בלב אחד ובשמירת פיהם שלא לדבר שום דבר גנאי על שום בר ישראל, אלא טובות ושבח הצדיקים".

רבי אהרן בעל "שומרי אמונים" היה אומר: "כי סעודה זו היא "הכנה לאורו של משיח שיתגלה במהרה בימינו ומכל שכן אם זוכה לעשות עוד בשביל רבים, אשרי לו ומה טוב חלקו, ובלבד שיכוין לבו לשמים, ועיקר זו הסעודה להיות בשמחה ללוות את המלכה נפש יתירה, ולזמר שירים ותשבחות לפני השם, וכבר נהגו ברוב תפילות ישראל להתקבץ בקיבוץ החברים בסעודה זו, ולספר מעשיות מצדיקים, וקבלה מפי הצדיקים כי לספר מעשיות מבעש"ט הקדוש מסוגל לשפע ולפרנסה".

וכפי המקובל בשם הבעש"ט עצמו גדולה זכות סעודת מלוה מלכה "לסגולה טובה לכל ימות השבוע להצלחה בכל העניינים, הן בגוף והן בנפש".

"ואשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה, אשר בזה יזכה להיות שולחנו מסודר בגן עדן - והעיקר לאכול מאותה סעודה המזומנת לצדיקים לעתיד, והקב"ה מטיב עימהם - ובהעלותו על השולחן דברי תורה, יזכה לשמוע פירוש התורה, שהקב"ה דורש שם לפני הצדיקים, וישביע בצחצחות נפשו ומלך ביופיו תחזינה עיניו במהרה בימינו".

[מחניים]

שביבים / שאול שיף

תוספת שבת

סיפר רבי ברוך נתן הלברשטאם זצ"ל אשר התלווה אל כ"ק מרן אדמו"ר ה'שפע חיים' מקלוינבורג - צאנז זצוק"ל בשנת תש"ו, בטיסה שיצאה מנמל התעופה 'לא גווארדיה' שבניו יורק, לעבר מחנות העקורים שבגרמניה. כ"ק האדמו"ר טס לשם כדי לקומם את החיים הדתיים בקרב 'שארית הפליטה', שרידי החרב שצלחו את מוראות השואה האיומה.

הטיסה יצאה ביום חמישי בשבת, כשלאחר זמן מה התעוררה תקלה במטוס, ומוכרחים היו לנחות במחנה הצבאי שממוקם היה ב'ניו פאונדלאנד', אי מבודד באיזור הקנדי, בלב האוקיינוס האטלנטי. הטיפול בתקלה נמשך על פני למעלה מיממה שלימה. משתוקן הכל ונוסעי המטוס התכוננו להמשך הטיסה, כבר היה זה שעה קלה טרם תפרוש השבת את כנפיה. כ"ק האדמו"ר מצאנז הודיע נחרצות שיהיה מה שיהיה, הוא לא יעלה על מטוס שימשיך לטוס אף במשך יום שבת קודש. לא קלה היתה ההחלטה עבור הרבי הקוה"ט, מאחר ואותו אי הוקצה בשלמותו עבור האתר הצבאי הסגור, ומפקדי המקום לא הסכימו להשאירו על האי ולו לרגע בודד נוסף לאחר שהמטוס תוקן. רק לאחר שה'רב הצבאי' של אותו מחנה התערב לטובת הרבי, הגיע האישור עבורו ועבור מלווהו רבי ברוך נתן שיוכלו להישאר על האי עד לרגע צאת השבת. או אז ישלח מטוס מיוחד להוציאם מן האי ולהובילם אל מחוז חפצם.

כאשר אך נצנצו הכוכבים של מוצאי השבת, נעמדו ה'רב הצבאי' וכמה ממפקדי הצבא, והאיצו ברבי ומלווהו שימהרו לעזוב את האי וכי המטוס כבר עומד הכן לרשותם. הרבי שמקפיד היה בכל מאודו על שמירת השבת עד לצאת הכוכבים כפי שיטת 'רבינו תם', לא חשב להיענות להם. אך הוא הבין שלאחר שהם מצדם אישרו לו לשהות שם משך כל השבת ואף דאגו לו למטוס שיקחנו עתה אל מחוז חפצו, שוב לא יסכימו לו להישאר עוד כשעה על האי.

"מוכן אני לנסוע אך קודם לכן עלי להבדיל על היין" מיהר הרבי לבקש. היין הובא, הרבי מילא את הכוס, עצם את עיניו והחל מתלהב בלבת אש קודש. וכפי דרכו בקודש, הוא כפל שוב ושוב את המילים כאשר פניו אחוזי להבים... כמאה פעמים! הוא חזר על התיבות בערגה רבה, כאשר החיילים והמפקדים העומדים לצדו לא מהינים להפריע לו מדביקותו. כאשר הוא סיים את מעמד ההבדלה, היה זה כבר זמן רב לאחר צאת השבת לפי זמן 'רבינו תם', והוא עלה על המטוס.

מאוחר יותר, הבחין הרבי שה'שטריימל' שלו נשכח על האי. תיכף נענה הוא באנחה: "לבטח משמים הענישו אותי, על כך שלא התעקשתי להישאר שם אף בזמן 'תוספת השבת' שאני נוהג לפי שיטת האריז"ל. [וראה ב'בני יששכר' מאמרי השבתות מאמר ב אות א] ועל שעליתי על המטוס טרם כלות תוספת זמן האר"י נחלתי עונש.

[המקור: הרב יקותיאל יהודה גנזל]

ברכת "שהחיינו" בלידת בת

/ הרב אריה לייב גולדשטוף שליט"א

ידוע חידושו של החפץ חיים משנ"ב [רכג, ב] שבלידת בת צריך לברך שהחיינו, דלא גרע ממי שרואה את חבירו אחר ל׳ יום ושמח בראייתו שמברך שהחיינו. והגרש"ז אויערבאך זצ"ל [מנח"ש ח"ב סי׳ ד׳ אות ל"ב, מובא בהליכו"ש פכ"ג י׳] העיר על זה, דבזמן הלידה בדרך כלל האב אינו מכיר את הבת הנולדת,וניתן להחליפה בקלות ולא ישים לב, ורק אחרי זמן מתחיל להכירה ולהבחין בה באמת. ואמנם לפי דבריו היה אפשר לברך אחרי יום או יומיים כשכבר מכירה, אבל יתכן שאז אי אפשר לברך משום שהשמחה כבר אינה גדולה כמו בהתחלה. וי"ע למה לא יברך על הידיעה של הלידה גם אם אינו מזהה את הבת לגמרי. ונראה שאמנם ׳ידיעה׳ יש כאן, אבל ׳ראיה׳ אין כאן, וברכת שהחיינו שייכת רק מצד ה׳ראיה׳. ומה שלא מברך על ה׳ידיעה׳, נראה שזה משום שהידיעה קיימת כבר מאז תחילת ההיריון, וכשהתחיל ההיריון לא היה יכול לברך, גם משום שלא ברור הזמן של התחלת ההיריון, וגם משום שאז השמחה אינה כ"כ גדולה.

סברא נוספת לחייב בברכת שהחיינו בלידת בת, כתב הנצי"ב [מרומי שדה ברכות נ"ד ע"א], וז"ל: "והנה מדאיתא במשנה דעל כלים חדשים מברך, יש ללמוד לכאורה דמי שנולד לו בת שמברך שהחיינו, דלא גרע מאילו קנה עבד או שפחה לשמשו שהרי מעשה ידיה לאביה".

וכתב בציץ אליעזר [חי"ג סי׳ כ׳] שלפי"ז רק האב יכול לברך שהחיינו על לידת הבת, שהרי מעשי ידיה של הבת יהיו שייכים לו ולא לאמה. אמנם דבר זה לכאורה אינו שייך בימינו שלא מצוי שהבת עובדת עבור האב, אלא בדרך כלל עוזרת היא בבית לאמה בעשיית צרכי הבית, וא"כ ודאי גם האמא יכולה לברך שגם היא נהנית ממעשי ידיה של הבת [ושו"מ שכ"כ הצי"א בחי"ד סי׳ כ"ב].

והנה לפי"ז אם נולדה בת נכה רח"ל, שאינה יכולה לעזור ולעשות מעשי ידיים,לפי סברת הנצי"ב אי אפשר לברך עליה שהחיינו. אך יתכן שבלא"ה אין כל כך שמחה בלידה כזו ואי אפשר לברך.

ויש לציין כאן את חידושו של זקני הרב יעקב ניסן רוזנטל זצ"ל בספרו משנת יעקב על הרמב"ם [פ"י מברכות ה"א אות ב׳] שגם סבא וסבתא יכולים לברך שהחיינו על לידת הנכד או הנכדה בראיה הראשונה. וז"ל: "נראה דמטעם זה אף ברואה נכדו או נכדתו בפעם ראשונה ושמח בראייתו דמברך שהחיינו, וכן בסבתא לגבי נכדיה, ובפרט בנכדו הראשון או בנכדתו הראשונה, ותלוי בשמחת לבו בראייתו".

[אספקלריא]

צמאה לך נפשי

האדמו"ר מסלונים בעל ׳ברכת אברהם׳, סיפר שבימי בחרותו היה בביתו של רבי יהודה לייב זצ"ל מסלונים לכלכל שיבתו, ׳יום אחד פנה אלי ואמר: "בוא ושמע איך היה מעשהו של יהודי פשוט מהדור הקודם. בעודי מתגורר בעיר סלונים, עברתי ביום חול ליד השטיבל, וקול תחינה עולה באזני. מישהו אומר תהלים בהתלהבות גדולה. נכנסתי פנימה. השטיבל היה ריק מאדם. רק ליד ארון הקודש, אשר דלתותיו היו פתוחות, עמד לו אפרים שמויצ׳כס, איש פשוט, ולבו צועק אל ה׳: "צמאה לך נפשי, כמה לך בשרי" בקולי קולות. ברגע הראשון הייתי כאיש נדהם. היטב חרה לי: מה לו לאפרים עם נוסח כזה של השתפכות, אשר יאה לבעלי מדרגה בלבד? וכי אינו שוגה בהזיות? האם תוכו כברו? ומלכתחילה אמרתי להפסיק אותו, אך תיכף ומיד חזרתי בי; אמתין ואראה מה יהיה בסופו. הוא לא הרגיש בנוכחותי כלל. רק לאחר שהייה ארוכה שכך קולו של אפרים. כיון שנרגע מהתלהבותו ושבה אליו רוחו, פנה במלים מול ארון הקודש הפתוח:: ׳רבונו של עולם דו וייסט דאך! (הן ידעת כולה) וסיפר צרתו בתמימות והתפלל לישועת ה׳ כהרף עין. ומהי צרתו? כדי להרוויח מטה לחמו, נאלץ אפרים בצוק העתים להתעסק בייצור יין או יי"ש מבלי לשלם את המכס כנדרש ע"פ החוק, ובלא פיקוח ורישיון מטעם הרשות. במרתף מוסווה היטב מתחת לבית שהתגורר בו, התקין המבשלה, וכך הביא לחמו בנפשו. ויהי היום ואחד הלך והלשין עליו לשלטונות. ידיד של אפרים, שהדבר נודע לו, בא אליו הביתה וסיפר לו בבהלה: הלשינו עליך, והנה ה׳מלשין׳ ביחד עם אחד השוטרים באים לערוך חיפוש בביתך, ועלולים לעצור אותך!. מיד נשא אפרים את רגליו ורץ אל השטיבל, לבית הכנסת, ופתח באמירת תהלים אצל ארון הקודש. ביקש רחמים. אבל כשהגיע לפסוק "צמאה לך נפשי..." - שכח מכל אשר קרהו והתחנן לקרבת אלוקים". כאן עשה רבי יהודה לייב זצ"ל אתנחתא כלשהי, ואמר: "ראה בני גם ראה, איך היה יהודי פשוט בדור הקודם שהתרגשה ובאה עליו צרה גדולה ונשבר מטה לחמו, והוא צפוי גם להישפט למאסר שנים אחדות ולשאר עונשים, הצרה אורבת לו בפתח - והאיש איננו מחפש תחבולות כלשהן, כמנהג בני אדם מן הישוב, איננו רץ לשתדלנים או למתווכים לרצות פני השררה בכספי שלמונים. ברור לו, שהדבר היחיד שיש לעשות במצב כזה, זה לחוש אל ארון הקודש ולבקש רחמים. להגיד מספר קפיטל׳ך תהלים. ולא זו בלבד. אלא גם אחרי שברור לו כי זו דרך ההצלה היחידה, ובנפשו הוא, כיון שפתח את ספר התהלים - שכח מעולם ומלואו ונדעק להרעיש עולמות: "צמאה לך נפשי... כמה לך בשרי...". עכשיו חזר רבי יהודה לייב לסיפורו והעיר: "כלום עוד צריך אני לספר לך מה היה בסופו, וכי אינך יודע שקב"ה הוא כל יכול?! ובכן, אשתו של אפרים, שחשבה לתומה שהוא יצא במרוצה לחפש לו סנגורים ומליצי יושר שיואילו לשחד את מי שצריך לשחד, כשראתה שבושש בעלה לשוב, ומבעד החלון ראתה את ה׳מלשין׳ והשוטר הולכים ומתקרבים אל הבית, מיהרה ופיזרה גבעולי קש ותבן בפתח המרתף שבו מחזיק אפרים את מבשלת היי"ש שלו. משהגיעו אצל הבית והמלשין הצביע לעבר פתח המרתף, ואמר לשוטר: ׳הנה פה מייצרים משקאות חריפים׳, נתכעס הגוי וסטר לו על פניו בצעקה: ׳וכי לועג אתה לי?!, מי שוטה ולא ידע שהתבן מזיק למשקאות, הרי לא ייתכן לייצר יי"ש במחסן של תבן...!׳ וכאשר המלשין נפל מלוא קומתו מעוצמת החבטה, התגלגל בשלג וקרא נואשות: ׳אדוני השוטר, הלא רק לשם הסוואה פיזרו כאן את הגבעולים, היכנס נא אל המרתף ותראה...׳, התגברה עליו חמת השוטר שבעט ורמס אותו במגפיו כשהוא נוזף בו בחמת זעם: ׳וכי לא די אשר שיטית בי פעם אחת והטרחתני לכאן, עוד רצונך שאשים עצמי שוטה גמור לחפש אחר משקאות חריפים במרתף של תבן?!.. ובחיפזון שלא כדרך הטבע עזב את המקום. וכך התפטר אפרים מצרה גדולה זו". "בכל זה אין רבותא", חזר והשלים רבי יהודה לייב, "וכי לא ידענו שהקב"ה כל יכול!! אבל סיפרתי העובדה שתדע איך היה יהודי פשוט בדור הקודם נוהג. גם בצר לו, וצרתו צרה גדולה, אין כוחו אלא בפה, וכשכבר עמד בתפלה הכל נשכח, וכמו איל תערוג על אפיקי מים כן תערוג נפשו לקרבת אלוקים (האמנתי ואדברה).

המהרש"א שב לחיים

/ הרב אברהם פוקס

מסופר על לווית המהרש"א (סיפור זה מופיע גם בספרי ברסלב, שסיפרו ר' נחמן מברסלב לבתו בעת שחלתה) שבקהילת אוסטראה סבלו היהודים רבות מן הגויים המקומיים, ואחת הגזירות הקשות שנגזרו עליהם הייתה שכל לוויה שיצאה לבית העלמין היהודי חייבת לעבור דרך בית התיפלה (הכנסיה) של הגויים. ליהודים לא הייתה ברירה והם נאלצו לעשות זאת. בכל פעם כשעברו שם, היו מקבלים מנה אחת אפיים של צעקות, גידופים ואף הכאות מצד הכמרים. בכנסיה זו פעלו גם כוחות כישוף שהשפיעו על כל העוברים סמוך לה, והעלו בהם מחשבות כפירה ועבודה זרה.

כשהגיע זמנו של המהרש"א להיפטר מן העולם, ציווה לאנשיו שכאשר ילוו אותו לקבורתו יניחו על מיטתו את ספריו שחיבר - 'חידושי הלכות' ו'חידושי אגדות', וכאשר יגיעו למקום הכנסיה יניחו את מיטתו על הקרקע. בעת ההלוויה ליווה קהל רב מאוד את המהרש"א בדרכו האחרונה אל מקום מנוחתו, וכאשר הגיעו לקרבת הכנסיה החלו פעמוניה להרעיש. מיטתו של המהרש"א הונחה על הרצפה כמו שביקש, והנה לחרדת כל הצועדים הוא קם לפתע, התיישב על מיטתו והחל לעיין בספריו כאילו היה בין החיים! הכמרים ההמומים שצפו בלוויה לא הבינו כיצד זה יתכן, אך היהודים שידעו שרבם הוא איש אלוקים קדוש ונורא, הבינו שנס עומד להתרחש. ואכן כך היה - עם כל דפדוף בחיבוריו שחיבר החלה הכנסיה לשקוע באדמה יותר ויותר עד שנבלעה באדמה כאילו לא הייתה. באותו הרגע עצם המהרש"א את עיניו וחזר למשכבו.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il